

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2019. október 14.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**EMELT SZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Figyelem!

A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő minden jó választ el kell fogadni!

SZÖVEGÉRTÉSI ÉS NYELVI-IRODALMI MŰVELTSÉGI FELADATSOR

Olvassa el figyelmesen Nemes Nagy Ágnes műelemző értekezésének részletét és Guillaume Apollinaire¹ *Kikericssek* című alkotását, majd válaszoljon a kérdésekre!

Egyes feladatok végén zárójelben adjuk meg a megoldást segítő bekezdés számát.

Nemes Nagy Ágnes: *Szőke bikkfük* (verselemzések)

Guillaume Apollinaire: *Kikericssek*

Most mérget hajt a rét s virágzik késő őszig
 Legelget a tehén
 S lassan megmérgeződik
 Kikericssek virítnak kékek és lilák
 Álmos szemed olyan mint itt ez a virág
 Mint szirmuk fodra kéklő s kék akár ez ősz itt
 S szemedtől életem lassan megmérgeződik

Egy falka kisdíák a rétre fut s rivall
 Lebernyegük röpül és zeng a harmonikadal
 S letépi a virágot mely anya és leány is
 És színe mint szemhéjadé s oly félve rebben már is

Mint rebben a virág ha szélben térdepel

A csordás csöndesen halk hangon énekel
 Míg bög a sok tehén s elhagyja gőzölögve
 E halmi készülő nagy rétet mindörökre (Radnóti Miklós fordítása)

(1) Azt szokták mondani: Apollinaire a legnagyobb szürrealista költő. És ez igaz, még akkor is igaz, ha a szürrealizmus csak Apollinaire halála után kezdett el külön irányzatként összeállni, szervezkedni az izmusok sorában. A nevet, a „szürrealista” szót egyébként ő használta először. [...]

(2) Kétségtelen, ebben az édes, fülbemászó dalban, a szakító vagy inkább búcsúzó szerelem énekében sok a hagyományos, sőt ősi, népdalszerű elem. Itt van mindjárt az alapkép, amire a vers épül. Nem más az, mint a réges-régi hasonlat, amely szerint a lány szeme olyan, mint a virág, illetve a virág olyan, mint a lány szeme. Az összekötő kapocs az őshasonlat két fele között rendszerint a szín, legfőképp a kék szín.

(3) *Álmos szemed olyan mint itt ez a virág* – így lép be az őshasonlat a versbe, és az álmos szem nem egészen azonos a szemmel; valahogy intimebb, bágyadtabb, ősziesebb, egyénibb. Az „álmos” szemmel Radnóti nagyon finoman adja vissza az eredeti verssornak egy különben lefordíthatatlan árnyalatát. Továbbá nem egyszerűen „kék” virágról van itt szó, hanem liláról vagy kék-liláról. Az ősi, keveretlen kékhez hozzáadódik egy másik szín, és előáll a szecesszió bonyolult színskálájának egyik kedvence, a lila. Ellentétben a népdallal, amely a lila virágot is rendszerint kéknek nevezi. De a költő nemcsak ilyen árnyalatokkal csúsztatja át az ösképet a 20. századba; nagyon határozottan, világosan hozzá is csatol egy motívumot, a mérgeződést tudniillik. A szem-virág, a virág-szem mellett és azzal együtt, ez a vers döntő eleme. A virág-szem ősi képzet, a mérgező virág és szem képzelet nem születhetett volna meg a századvég előtt. A mérgezett vagy mérgeződő szerelem lírai tudomásulvétele vadonatúj elem a versben éppúgy, mint a szerelem lélektanában. *S szemedtől életem lassan megmérgeződik* – gyönyörű verssor! A sanzón édes melankóliája ettől a virágos mérgeződéstől kapja meg azt a fanyar, füstös ízt, amitől a vers felejthetlenné válik.

¹ Guillaume Apollinaire (1880-1918) francia költő, író.

(4) A kikerics csakugyan mérgező. Mi, magyarok össze szoktuk téveszteni a kökőrcsinnel, annál inkább, mert némely nyelvjárásunk is összezavarja. Hasonlít is a kétfajta virág egymásra: mindkettő alacsony szárú, nagy, lila fejű. A kökőrcsin azonban tavasszal virágzik, a leánykökőrcsin pláne hóban is nyit néha bundás-pihés, komoly-lila szirmaival, a kikerics viszont őszi virág, sima szárú, élénk világoslila. Mondom: mérgező; óvatosan gyógynövénynek is használják. A franciák azonban nemesak a növénytanból tudhatják, hogy a kikerics mérgező, tudhatják már a virág nevéből is. Colchique-nak hívják ugyanis franciául, s ez a név a Nagy Larousse tanúsága szerint a görög Kolkhiszból származik, a méregkeverő Médeia városának nevéből. Hogy gondolt-e a költő (homályosan bár) verse írása közben Kolkhiszra, Médeiára, az aranygyapjú legendájára, görög varázslatokra, azt nem tudom. De hajlamos vagyok feltételezni. Hát kinek a feje volt tele a legkülönbözőbb, legbizarrabb művelődéstörténeti adalékokkal, ha nem az övé? Meg is pakolta velük a szövegeit alaposan, ezért nevezte Duhamel² – rosszmájúan – az Apollinaire-verset zsibárusboltnak³. De nem ezt a verset pakolta meg a költő, a görög vonatkozás – feltételezem – csak a tudata szélén kísérthetett. Szerencsére, fűzöm hozzá, ezért maradt a vers olyan átlátszó, mint a lila ametiszt.

(5) A *Kikerics*ek korai vers, a fiatal sanzonköltő dala. És mégis mennyi vonatkozás, titkos és kevésbé titkos rokonság, hány motívum nyúlik át belőle a későbbi Apollinaire-hez, a nagy lélegzetű avantgárd poémák költőjéhez. Milyen közeli rokona a *Kikerics*eknek például a *Madár dalol*:

Madár dalol itt valahol
 Én azt hiszem hogy a te lelked
 Virraszt közöttünk ránkhajol
 S tépett bakáknak énekelget

 Ó kék madár oly kék vagy mint
 Égi szerelmem szíve bájos
 Gyöngy éneked kezd el megint
 A távol kattogó halálos
 Gépfegyvereknek is ne félj
 Talán csak csillag hull sziszegve
 Az éjre nap jó napra éj
 Kék szerelem hajlik szivemre. (Radnóti Miklós fordítása)

A főmotívum itt is kék és szerelem, csak éppen összekötő kapcsuk nem virág, hanem madár. Kék virág, kék madár: szinte ki lehet cserélni egymás közt a romantikus nosztalgia szimbólumait. De milyen más szerelem ez mégis; a háborús Apollinaire verse csupa vágyódás, sóvárgás, szó sincs benne mérgeződéstről vagy búcsúról, s ha van: a fenyegető halál által. Ami pedig a *Kikerics*ek halkán éneklő pásztoralakját illeti: egy világhírű pásztorlányt tudok melléje állítani párként: *Ó pásztorlány Eiffel-torony a hidak nyája béget e hajnalon* – hangzik az oly sokszor idézett Apollinaire-hasonlat az *Égővből*.⁴ Milyen hallatlanul merész kép volt ez születésekor, hogy aztán átcsússzék a szürrealizmusból született új realizmus tudatmezejére! Ugyan miért is ne lehetne pásztorlánynak látni a hórihorgas tornyot a gömbölyű hátú kis Szajna-hidak fölött a hajnali ködben? S ha ez újmódi acélcsofát, az Eiffel-tornyot idilli pásztorlánnyá lehet vizionálni, miért ne lehetne a repülőgépet a madarak pajtásának tekinteni? Ezt is megteszi Apollinaire, ugyancsak az *Égővben* a híres madárvízióban, amely mintegy összefoglalója az ő vissza-visszatérő madárképeinek, s amely ott természetesen izesül boldog technikáimádatával:

És akkor megtelik az ég egy fecskeraj jön millió madár
 Suhogva száll a sok bagoly holló és sólyom s íme ringó

² Georges Duhamel (1884-1966) francia orvos, író, költő, Apollinaire *Szeszek* (1913) című kötetének egyik kritikusa. „A kritika a verseskötetet zordan fogadta. Duhamel a költőt zsibárusnak nevezte, aki más árujával kereskedik, és Martineau úgy festette le a költő múzsáját, mint aki épp a legnagyobb könyvgyűjteményből, a Bibliothèque Nationale-ból [a párizsi Nemzeti Könyvtár] a Montparnasse bohémvilágába tart. A szigorú fogadtatás azonban csak megerősítette Apollinaire-t szenvedélyes útkeresésében.”– jegyzi meg Rába György a *Világirodalmi párhuzamok. Szeszek és kalandok a költészetben* című írásában.

(http://www.dia.pool.pim.hu/html/muvek/RABA/raba00001a/raba00017_o/raba00017_o.html)

³ zsibárus: vegyes értékű régiségeket, különféle használt tárgyakat kínáló piaci árus.

⁴ *Égőv*: utalás Apollinaire „*Végül is unod e régi világot, csupa rom*” kezdetű híres ’hosszú versére’. A *Szeszek* c. kötet ezzel a művel indul (1912)

Csapat jön Afrikából marabu íbisz és flamingó
S a költők és mesélők ünnepelte Roc-madár is erre szárnyal

S a fönix a sasok s a kínai pihimadárraj
Pajtáskodnak ott fenn mindannyian a szálló gépmadárral
(Radnóti Miklós fordítása)

(6) Madár, virág, szerelem, technikai csodák – avantgárd víziók és olvatag városi népdal: úgy forr össze Apollinaire-ben mindez (és még mennyi más), ahogy a 20. századi költészet jellegzetes ízléskanonja kívánja. Ezt, a kánont, mai ízlésünk alaptételeit sokan megfogalmazták már, idézzük csak Eliotot, aki szerint a mai vers lényege a diszparát⁵ élmények összeötvözése. Hogy Apollinaire megfelel az ízléskánonnak, az nem csoda, hiszen nagyrészt belőle vonták le, következtették ki. Amit ebből az elioti meghatározásból hangsúlyozni szeretnék, az az összeötvöződés fogalma és ténye. Hogy ezer és ezer össze nem illő, egymással ütköző, súlyos és felületes élmény szakad századunk emberére, az nem vitás. Az sem vitás, hogy ezeket az élményeket a költőnek bele kell emelnie versébe. Hogy azonban ezek az élmények csakugyan összeötvöződjenek, összenőjenek egy eleven költői organizmus egységében, az már csoda, ami a kiválók közt is kevésnek sikerül. Apollinaire-nek sikerült. A millió elem, ami „zsibárusi” bőségben kavarg benne, a szerves régi és a lázas új egyesült azzá az eltéveszthetetlen hanggá, ami az övé. Joggal mondhatta: *Éltélem a hagyomány s a lelemény e hosszú vad vitáját / A Kaland s a Rend pörpatvarát...* El is ítélné, mert a pörpatvar elemeit elválnak elválnak eggyé forrasztotta magában.

(7) És hogy mi által forrasztotta eggyé? Hogy mi az a kötőanyag, ami sokféleségét összetartja? Ma már hajlandó vagyok azt hinni, hogy leginkább egy dallam, amely világa minden elemét átjárja, és az illesztések helyén mágneses biztonsággal köti össze a részegységeket. A dallam, a dal: századunk nagy költői közül ez az ő legbensőbb, elidegeníthetetlen sajátja. Nemcsak a régi és új vagabundusok, igricek utódja ő, Villoné vagy Verlaine-é, ahogy mondani szokták, hanem valahogy visszakaparintja azt, amit a költészet az énekvers megszűntével elvesztett. Apollinaire nem azért zenés költő, mert zeneiségre törekszik, hanem azért, mert élményei, életérzései végső soron zenével volnának kifejezhetők. Költő lévén mégis szavakkal, mondatokkal, képekkel mondja el őket.

(8) A *Kikerics*ek vizualitása például rendkívül erős, azzal a nagy, lila virágos őszi réttel, ami beleköltözik a szemünkbe. Mégis úgy érzem, ennek a vizualitásnak befogadó közege, edénye, tartója a dallam, az ős-új dal és dalszerkezet, ami nélkül nem volna azonos önmagával. A dal adománya pedig – amely a modern költészetben olyan ritka – csak az istenek kedvencének jut osztályrészéül.

(1988)

Forrás: Nemes Nagy Ágnes: *Szöke bikkfák*. Petőfi Irodalmi Múzeum Digitális Irodalmi Akadémia. A feladathoz igazított szöveg.

<http://dia.jadox.pim.hu/jetspeed/displayXhtml?docId=0000000211&secId=0000019516>.

⁵ diszparát: eltérő, különmemű, elütő, különálló; össze nem illő, összeegyeztethetetlen

Kultúrtörténeti utalások**1. Készítsen szómagyarázatokat a Nemes Nagy Ágnes szövegben szereplő fogalmakhoz, fogalmanként két-két érdemi közléselemmel! (3, 5, 6, 7)**

a) szecesszió	a századvég / a 19—20. század fordulója / művészeti / irodalmi, képző- és iparművészeti irányzata / jellemzője a modern élet lendületét kifejező formavilág / ornamentika/ szemben a historizmussal / Jugendstil / art nouveau / kivonulás / elkülönülés
b) fönix	mitológiai madár / tűzmadár / porából újraéledő lény az átalakulás / az újjászületés szimbóluma
c) vízió	látomás / jelenés jövőbeli terv, stratégia / elképzelés
d) kánon (nem zenei vonatkozásban)	mérték / mérce műveltségi / irodalmi kánon / ízléskánon / mértékadó művek, irányok összessége bibliai kánon: szentírási szövegek változtathatatlan egysége (eredetileg mérőeszköz, hossz mérték)
b) énekvers	adott dallamra alkotott versszöveg (l. Balassi adott nótajelzései / jellemző a 16-17. századi / régi magyar irodalomban (l. pl. <i>Az Csak búbánat nótájára</i>)

Egy sor kitöltése 2-2 értékelhető közléselemmel 1 pont.

Adható 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont

2. „Apollinaire a legnagyobb szürrealista költő. És ez igaz, még akkor is igaz, ha a szürrealizmus csak Apollinaire halála után kezdett el külön irányzatként összeállni, szervezkedni az izmusok sorában.” – olvassuk a *Kikerics* elemzésében. (1, 5, 6)

Mutassa be összefüggő szövegben a szürrealizmus irányzatának legfontosabb poétikai elveit, módszereit négy-öt érdemi közléselemmel!

A poétikai elvek, módszerek kulcsfogalmai:

- az ember / a társadalom felszabadítása, a személyiség kiteljesítése
- az álom / a tudattalan felszínre hozása, a tudat kikapcsolása / spontaneitás
- automatikus írás / félálomban történő írás
- új költői nyelv teremtése
- szabad asszociáció / merész képzettársítások
- annak az elvnek a képviselése, hogy a tényleges valóság, a lényeg a lelki mélyrétegekben keresendő (freudizmus hatása)
- végtelenné tágitott költői képek
- reális részletekből szürreális kompozíció létrehozása
- fekete humor / játékosság
- montázs technika, kollázs technika alkalmazása / képversek
- ősi formák alkalmazása
- gyermeki képzelet
- központosítás nélkülség
- szimultanizmus, időben, térben távol lévő élmények összekapcsolása
- szokatlan, váratlan hangulati-érzelmi-gondolati összefüggések teremtése

4-5 értékelhető elem 4 pont.

3 értékelhető elem 3 pont.

2 értékelhető elem 2 pont.

1 értékelhető elem 1 pont.

0 értékelhető elem 0 pont.

Adható 4, 3, 2, 1, 0 pont.

3. Apollinaire lövészárkában 1916 márciusában gránát robbant; néhány retesz átütötte a sisakját és a halántékánál a koponyájába fúródott. Megoperálták, de a sebesülés következményeit haláláig érezte. Ugyanebből az évből való a magyar költészet alábbi, jelentős „világháborús” alkotása.

Nevezze meg a részlet alapján a vers szerzőjét és a mű címét! Mely stílusirányzat meghatározó jellemzői ismerhetők fel a kifejezőeszközök alapján? Legalább három érdemi közléssel indokolja válaszát!

<p>S ha kiszakad ajkam, akkor is, e vad, vad március évadán, izgatva belül az izgatott fákkal, a harci márciusi inni való sós, vérizü széltől részegen, a felleg alatt, sodrában a szörnyü malomnak:</p> <p>ha szétszakad ajkam, akkor is, ha vérbe lábbad a dallal és magam sem hallva a nagy Malom zúgásán át, dalomnak izét a kinnak izén tudnám csak érezni, akkor is mennyi a vér! - szakadjon a véres ének!</p> <p>A szerző neve (teljes névvel): Babits Mihály A mű címe: <i>Húsvét előtt</i></p>	<p>A stílusirányzat jellemzői (a részlet alapján): Lehetséges válaszok:</p> <ul style="list-style-type: none"> - a képalkotás és a vers dinamikája az expresszionizmus hatását mutatja (<i>vad március; véres ének</i>) - jellemző a felfokozott lélekállapot, a hosszabb és rövidebb rímtelen sorokból álló zaklatott versforma - a világ és a világban jelen lévő lírai én kölcsönhatása, összeütközése; az elkötelezett háborúellenes magatartás lázadás a korabeli gondolkodásmód ellen - a <i>Húsvét előtt</i> műfaja rapszódia, a klasszikus forma már feltöredezett, helyette szabadvers - a szövegrész a valóságról alkotott belső kép intenzív kifejezése (<i>sós, vérizü széltől részegen, a felleg alatt, / sodrában a szörnyü malomnak</i>) - drámai monológ, a szónoklat beszédhelyzete retorikai stíluselemei lelkiismeretébresztő hatásúak - az expresszionizmus dokumentumaiban a „kirobbanás”, a „kiáltás” és a „lázas” ciklusai mellett ott a „szózat”-é is, a szózatszerű kinyilatkoztatás az egyénen túli világkép egyik költői kifejezőmódja - szünekdochék: <i>„ha ajkam ronggyá szétszakad, akkor is / ez inni való sós vérizü szélben...”</i> - diszharmoniót kifejező szerkesztő elv, zabolátlan, egyénen túli személyességgel - a háború érzékeltetésének „pokoli malom” képe
--	--

A szerző megnevezése teljes névvel 1 pont.

A mű címének megnevezése 1 pont.

Az expresszionizmus 3 helytálló stílusjegyének megnevezése 3 pont.

2 helytálló stílusjegy megnevezése 2 pont.

1 helytálló stílusjegy megnevezése 1 pont.

Az expresszionizmus helyett más irányzat megnevezése és/vagy ennek indoklása 0 pont.

Adható összesen 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

4. Nevezze meg az alábbi szövegrészekben felismert, meghatározó poétikai megoldást (szóképet, alakzatot)!

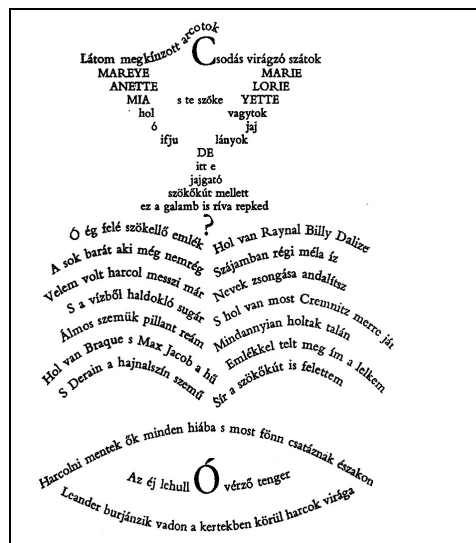
mérget hajt a rét	metonímia
száll a sok bagoly holló és sólyom s íme ringó / Csapat jön Afrikából marabu íbisz és flamingó	halmozás, enjambement
a hidak nyája béget (e hajnalon)	igei metafora / megszemélyesítés
a virágot mely anya és leány is	metafora

Egy helytálló megnevezés 1 pont.

Adható 4, 3, 2, 1, 0 pont.

Képvrs

5. Radnóti Miklós Apollinaire 1918-as kötetéből is fordított remekműveket, így többek között az alább idézett *A megsebzett galamb* és a *szökőkút* című képvrs is.

Fogalmazza meg legalább négy érdemi közléselemmel a képvrs poétikai jellemzőit!

Lehetséges válaszlemez:

- a szöveg és a vizualitás közötti összefüggések feltárására tett költői kísérlet
- a képzőművészet és a költészet szintézise
- tipográfiai bravúr, a líraiság vizuális kifejezője
- térbeli (kép) és időbeli (az olvasás időbelisége) egység Apollinaire szerint 'tér-idős' vers
- kihívás, rejtvény; az olvasás irányának kreatív megformálása
- a vizualitás és a szöveg érzelmi-hangulati összecsengése
- a képiség és a szó együttes hatását kiaknázó, megerősítő forma

- a képiség (vizualitás) a jelentés és a szerkezet szintjén is meghatározó szereppel bír a képversben
- Apollinaire idézett képverse lehetővé teszi az illusztratív, hagyományos olvasatot is, felkínál alternatív olvasati lehetőségeket is
- a vizuális logika más jelkonvenciókra épül, mint a nyelv

(Apollinaire szerint „A tipográfiai eljárások, ha merészen élnek velük, azzal az előnnyel járnak, hogy olyan vizuális líraiságot szülnek, amely napjainkig csaknem ismeretlen volt. Ezek az eljárások még tovább feszíthetők, és betetőzhetik a művészetek, a zene, a festészet és az irodalom szintézisét.”)

Egy helytálló válaszelem 1 pont.

Adható 4, 3, 2, 1, 0 pont.

6. Nemes Nagy Ágnes szövege a 4. bekezdésben utal Apollinaire egyik korabeli kritikusára, aki „rosszmájúan – az Apollinaire-verset zsibárusboltnak nevezte”. A 6. bekezdésben újra előfordul e sajátos metafora a ’zsibárusi bőség’ jelzős szerkezetben.

Fejtse ki a szöveg alapján legalább három érdemi közléselemmel, Ön szerint mire utalhat az Apollinaire-i költészet jellemzésére alkotott ’zsibárusbolt’, ’zsibárusi bőség’ metafora!
(4, 6)

Lehetséges válaszelemek:

- a ’zsibárus’ a különböző helyekről származó tárgyakat, dolgokat adja-veszi, más árujával kereskedik, nem tesz különbséget pl. fennkölt vagy mindennapi, ismerős vagy ismeretlen kultúrából származó, szép vagy csúnya, hasznos vagy haszontalan tárgyak, dolgok között
- a nem összetartozó dolgokat megjelenítő, furcsa, meghökkentő képek, a merész képzettársításokat keltő szóhasználat, poétikai megoldás a szokatlansága miatt tűnhetett a kortárs Duhamel számára zsibárusinak
- Nemes Nagy Ágnes szövege viszont elismerően utal az idézett vers szövegében azonosítható „*bizarr művelődéstörténeti*” adalékokra (4. bekezdés)
- a világ különböző elemei az emberi tudatban is egyszerre és együtt vannak jelen: ezt az együtt létezést, együtt látást, egyszerre érzékelést kívánja a művészetben is megjeleníteni a szimultanizmus
- a szimultanizmus is újszerűnek hatott: a térben és időben egymástól távol eső élmények, emlékek, motívumok összekapcsolása – kiiktatva a hétköznapi logika „rendezettségét”
- az ilyen művekben egymás mellé kerülhetnek az egymást – hagyományos értelemben – kizáró elemek, érzelmek, hangulatok: a külső és a belső világ jelenségei, a nyers, prózai valóság tényei és a vallásos áhítat, a jelen és a múlt élményei, a pillanatnyi látvány és a látomás, a közeli és a távoli helyszínek, ahogy szabadon csapong térben és időben a költői képzelet. Mindez újszerű, meglepő képeket teremthet azáltal is, hogy a költő bátran felhasználja a modern technikai civilizáció fogalmait

(Apollinaire így fogalmazta meg a módszer egyik elvi indokát: „*A költők szabadsága nem lehet kisebb az ihlet terén, mint egy napilapé, mely egyetlen oldalon tárgyalja a legkülönbözőbb témákat, fogja össze a legtávolabbi országokat.*”)

Egy helytálló, kreatív értelmezés 1 pont.

Adható 3, 2, 1, 0 pont.

'Börtönköltészet'

7. 1909-ben Apollinaire-t letartóztatták, mert egy ismerőse ellopott néhány kis szobrot a Louvre-ból, és őt a bűntársának vélték. Vizsgálati fogságának emléke a „*Börtönben*” című ciklus a *Szeszekben*, mellyel francia lírikusok „börtönköltészetét” folytatta (Villon, Nerval, Verlaine után). A börtön epikai alkotások gyakori helyszíne is.

Fogalmazza meg egy-egy mondattal, miért kerültek börtönbe az alábbi művekből kiemelt részletek hősei! A szereplő nevét is adja meg a közlésben!

Figyelem! Az a), b), c), d) jelű négy részfeladatból EGYET ELHAGYHAT, és választása szerint csak HÁRMAT oldjon meg!

Az indokok / tettek helyes megnevezése más megfogalmazásban is elfogadható!

<p>a) Mély a börtön: egy sugár-szál Odaférni alig képes; Egy sugár a börtön napja, Éje pedig rémtül népes. Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.</p> <p>A börtönbe kerülés oka, a szereplő nevével: Ágnes asszony közreműködött férje megölésében/ bűntárs (szeretője megölte a férjét)</p> <p>(Arany János: <i>Ágnes asszony</i>)</p> <p>Adható 2, 1, 0 pont.</p>	<p>b) Mindenre jól emlékezett... Elfogták őt az utca közepén, S elhurcolák erőnek erejével, És kedvesét és gyermekét Nem láthatá, nem mondhatott nekik Isten-hozzádot, nem tekinthetett Még egyszer a kedves szemekbe, Mik boldogsága s gazdagsága voltak! S most itt van a börtönfalak között, A föld alatt, ki tudja milyen mélyen. Mélyebben mint a rothadó halottak A temetőnek fenekén! S mikor lát újra fényes napvilágot, Mikor láthatja újra kedvesit? Talán soha! S miért jutott e kárhozat helyére?</p> <p>A börtönbe kerülés oka, a szereplő nevével: Szilveszter titkos nyomdában kinyomtatta művét, melyet lázítónak bélyegeztek Adható 2, 1, 0 pont. (Petőfi Sándor: <i>Az apostol</i> 16.)</p>
<p>c) Beteg volt ő már régen, de nem a fegyencélet rémségei, nem a munka és a rabkoszt, a borotvált fej és rongyos ruha törte meg. Mit bánta ő az ilyen kínokat, az ilyen sanyargatást! (...) És mért olyan képtelenség a szemükben, amit tettem? – okoskodott tovább. – Azért, mert gonosztett? Mi az, hogy gonosztett? Az én lelkiismeretem nyugodt. Bűncselekmény történt, az kétségtelen, vétettem a törvény betűje ellen, hát jó, üssétek le a fejemet a törvény betűjéért... és megvan. De akkor az emberiség sok jótévőjét is, aki nem örökölte a hatalmat, hanem maga ragadta kezébe, ki kellett volna végezni mindjárt az első lépésnél. Csakhogy azok felülkerekedtek annál a lépésnél, és ezért igazuk volt, én pedig alulmaradtam, tehát nem is volt jogom ezt a lépést megengedni magamnak!” Csak ebben az egyben ismerte el, hogy bűnös, csak abban, hogy nem bírta elviselni a bűnét, és jelentkezett, bevallotta. (...) Gyötörte magát ezzel a kérdéssel, és nem ébredt rá, hogy talán már akkor, mikor ott állt a folyó felett, megérezte, micsoda mélységes hazugság rejlik benne és a gondolkodásában. Nem értette, hogy ez az érzés már egy eljövendő életfordulatnak, feltámadásának, jövendő új életszemléletének a hírnöke lehetett.</p>	

A börtönbe kerülés oka, a szereplő nevével:

Raszkolnyikov kettős gyilkosság és rablás miatt kapott fegyházbüntetést, megölt egy uzsorásnőt (Aljona Ivanovna) és kirabolta, eközben megölte áldozata húgát (Lizaveta) is

Dosztojevszkij: *Bűn és bűnhődés*

Adható **2, 1, 0** pont.

d) Bűnöm szörnyűséges és *előre megfontolt szándékkal* követtem el. Következésképpen, esküdöt urak, reászolgáltam a halálra. De még ha kevésbé volnék is bűnös, oly embereket látok, a kik, fönn nem akadva azon, a mi részvétet fiatalságom érdemelhet, bennem büntetni és örökre visszajeszteni akarják azokat a fiatalembereket, a kik egy alsóbb és a szegénység terhétől mintegy elnyomott osztályban születve, oly szerencsések, hogy jó kiképzésre tesznek szert és oly vakmerők, hogy belevegyülnek abba, a mit a gazdag emberek dolyfe a társaság nevével illet.

A börtönbe kerülés oka, a szereplő nevével:

Julien Sorel rálőtt szerelmére (de Rênalné, Louise), aki nem halt meg.

Stendhal: *Vörös és fekete*

Adható **2, 1, 0** pont.

Szövegenként a helytálló név közlése 1 pont.

A börtönbe kerülés okának helytálló közlése 1 pont.

Adható összesen **6, 5, 4, 3, 2, 1, 0** pont.

Radnóti Miklós, a műfordító

8. Radnóti Miklós ismert műfordításaiból idézünk. Mi ezeknek az interpretációknak a (tartalmi, formai) hatása, jelentősége Radnóti költészetében? Egy-egy érdemi közléssel mutasson rá az idézett alkotások szerepére!

a) Ó jaj, hogy eltűnt minden, hogy hullt le évre év!

Éltem valóban én, vagy álmodtam itt elébb?

Walter von der Vogelweide: *Ó jaj, hogy eltűnt minden*

Az idézett alkotás hatása, jelentősége Radnóti Miklós költészetében:

- elégikus szemléletmód hatása / a versformát alkalmazza az *Erőltetett menetben* (*nibelungizált alexandrin*)

Adható **1, 0** pont.

b) MOERIS

Száll az idő, megvénül az ember, gyengül az ész is,

Míg fiu voltam, egész napokat zengtem teli dallal,

Most feledékenység nyomorít, fut tőlem a szó is,

Ó, te szegény Moeris! máris megijeszt az a farkas?

Nem baj, tudja Menalcas a dalt s énekli neked majd.

Vergilius: *IX. ecloga*

Az idézett alkotás hatása, jelentősége Radnóti Miklós költészetében:

- a megismert műfajt alkalmazza (módosításokkal) egy saját eklogaciklusban

Adható **1, 0** pont.

c) Gyűlölöm azt, aki telt kupa mellett bort iszogatóván, /
háborút emleget és lélekölő viadalt.

Anakreón: *Gyűlölöm azt...*

Az idézett alkotás hatása, jelentősége Radnóti Miklós költészetében:

- háborúellenessége erőteljes nyelvi kifejezésmódon jelenik meg (más fordításban: „nem szeretem”, I. Devecseri Gábor)

Adható **1, 0** pont.

9. Nemes Nagy Ágnes „*édes, fülbemászó dal*”-nak nevezi Apollinaire *Kikerics* című költeményét.

Állapítsa meg a sorok ritmusa alapján a versformát!

A csordás csöndesen halk hangon énekel

U - / - - / U - / - - / U - / U -

Míg bög a sok tehén s elhagyja gőzölögve

- - / U - / U - / - - / U - / U - / U

E halmi készülő nagy rétet mindörökre

U - / U - / U - / - - / - - / U - / U

A versritmus alapján a versforma megadása 1 pont.

Versforma: alexandrin / hatos, hetedfeles (6 és feles) jambikus sor / minimum: jambikus: 1 pont

Adható **1, 0** pont.

10. A szöveg 7. bekezdésének egy mondatát idézzük. Milyen tartalmi-logikai viszonyt fejeznek ki az alábbi mondat ’mert’ kötőszavai?

„Apollinaire nem azért zenés költő, mert zeneiségre törekszik, hanem azért, mert élményei, életérzései végső soron zenével volnának kifejezhetőek.”

A tartalmi-logikai viszony: oksági / okhatározói alárendelés

Adható **1, 0** pont.

Zene és költészet

11. Nemes Nagy Ágnes írásában többször említi az Apollinaire-vers ősi-új dalszerkezetét és a költői nyelv dallamát, amely „mágneses biztonsággal köti össze a részegységeket.”

Jellemezze legalább négy érdemi közléselemmel a költészet és a zene viszonyát, a költészet zenei hatását! Kifejtésében alkalmazzon a következő fogalmak közül legalább hármat!

hang, dal, sanzon, zeneiség, strófa, verselés,
avantgárd, hangköltészet, dalszöveg,
ritmus, dallam, populáris zene, városi

népdal, modern technológiák (pl. hang- és
képrögzítés, hangosítás)

A lehetséges válaszlemek (vastaggal kiemelve) a fenti fogalmakat tartalmazzák.

- a **zeneiség** a jelentés és a szerkezet szintjén is meghatározó szereppel bír az irodalmi szövegben
- az ismétlődő vagy váltakozó **versritmus** zenei hatást kelt a befogadóban

-
- a **zenei elemek** használata a lírában a legegyszerűbb s egyúttal a legbonyolultabb; egyszerű, mert a líra önmagában is erőteljesen zenei műnem, a **ritmus**, a **dallam**, a rímek zenei játéka hozzátartozik a költészet lényegéhez
  - a költészet eredete, forrásvidéke közös a **zenével** (pl. munkadal, Orfeusz-mítosz, a zsoltárok, a népköltészet antropológiai hagyományai, a lovagköltészet muzikalitása, trubadúrlíra)
  - a **zeneiség** eszközei például a hangutánzó szavak, hangeffektusok, a hangok hatásának kiaknázása
  - **hangszimbolika**: költői eljárás, amely a nyelv egyes hangjainak, hangcsoportjainak bizonyos jelentést, jelentéshordozó erőt tulajdonít
  - a nyelvben rejlő **zenei** paraméterek költői funkcionálása, írásbeli kódolása teremti a verset: a sorvégi és a belső rím, az alliteráció, az ismétlések számtalan válfaja, a figura etimologicák, a **ritmika**, az ismétlésekben megmutatkozó szimmetriák és aszimmetriák stb. a kanonizált verstan hagyományos elemei, a **verselés** szabályai, jellemzői jelentős részben **zenei** (akusztikai) kódok
  - az ütemhangsúlyos (hangsúlyos és hangsúlytalan ütemek) és az időmértékes (rövid és hosszú szótagok váltakozására építő verselési forma), azaz a **verselés** egyaránt bizonyos jellemző ritmikai elemek, hangsúlyok szabályszerű ismétlődésére épül
  - a **dal** rövid lírai műfaj, amely egyszerű érzelmeket fejez ki dallamos formában, a költészet eredete lényegében a dal
  - a **dal** az énekelhető vagy éneklésre szánt lírai (többnyire **strófikus** és kis terjedelmű) szövegek gyűjtőfogalma, amely mind a zene- mind az irodalomtudományban használatos fogalom
  - a **dal** a legelterjedtebb és legszemélyesebb, erős **zeneiségű** lírai műfaj, alapvető és egynemű érzések megszólaltatója, a lírai én személyes, közvetlen megnyilatkozása; szerkezete egyszerű, világos, könnyen áttekinthető; terjedelme általában korlátozott
  - miután a legzeneibb lírai műfaj, számos változata **zenei formákhoz** kötött (pl. rondó, canzone, chanson, madrigál)
  - a dal többnyire azonos típusú **strófákból** épül fel, ezeket az ismétlődések is rokonítják
  - a műfaj története összefonódott a **dallammal**, zenekísérettel, egyes korokban nem is képzelhető el önálló szöveg-, csak énekvers, illetve sokszor a szöveg csak a hozzá tartozó **dallammal** együtt teljes értékű
  - Balassi énekelt verseit (**dalszövegeit**) különféle divatos táncdalok dallamára írta
  - a **sanzon** francia eredetű daltípus, jellemzője, az igényes költői fogalmazás, gyakran költők megzenésített verseit jelenti; lírai, néha epikus szöveggel. A *chanson* szó már a 14. században is a dalok neve volt Franciaországban, szóló- vagy kórusral előadott világi dalok műfaját jelölte
  - a **dal** műfajának sokféle csoportosítása lehetséges: eredete szerint lehet népdal és műdal, világszemlélete alapján vallási vagy világi. A műfaj jellegzetes témakörei: bordal, szerelmi dal, hazafias dal, bölcsődal, gyászdal, bujdosódal altatódal, búcsúdal stb.
  - a nyelv és a zenei kifejezés együttes lehetőségeit mutatta fel és kísérletezte ki az **avantgárd** művészet, ez a folyamat napjainkban is jellemző
  - a költészetben megjelenő zenei elemek és auditív jelenségek sokfélék, ezekkel él a **hangköltészet**
  - a természetes átjárás lehetősége az irodalmi és a zenei-művészeti nyelvhasználat között a **hangköltészet**, amely a beszélt nyelvben természetesen benne rejlő zenei paramétereket – **ritmus**, **zeneiség** (hangerő, hangszín, hanglejtés, **dallam**) bontja ki
  - a/z (olasz) futurizmus egyik programja volt az ún. kottázott költészet, a **hangköltemény**
  - a **populáris zenében** könnyűzenében a **hang- és képrögzítés**, továbbá a hangosítás révén a tömeges hozzáférés lehetővé teszi a **dalszövegek** tömeges terjedését
-

-
- az élőzenei koncertek mellett az internetes zenei megosztók tömegek kultúrájává teszik a **(városi) dalokat**
  - jellemző, hogy a popkultúra rajongói, követői **költészetként fogadják be**, költészetként értelmezik és 'használják' a **dalok szövegét**

Egy fogalom alkalmazása érdemi közlésben 1 pont.

Adható összesen 4, 3, 2, 1, 0 pont.

A SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK ÉRTÉKELÉSÉNEK ÁLTALÁNOS ELVEI

1. A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő minden jó választ el kell fogadni!
2. A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelő személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.
3. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik. A lehetséges tartalmi elemekben megfogalmazott fogalmi kifejtettség nem kritériuma a maximális pontszámnak.
4. A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldás értékelendő.
5. A javítási-értékelési útmutató közli a műértelmező szövegalkotás, valamint a reflektáló szövegalkotás feladatokra adható pontok teljesítménytartományait.
4. Az értékelő az adott feladatmegoldást az egyes értékelési szempontokon belül abba a teljesítménytartományba sorolja be, amely kritériumainak az a leginkább megfelel. A teljesítménytartományokon belül – a megfelelés mértékének, arányának megfelelően – az értékelő dönt az elért pontszámról. Az elvárt terjedelemtől való eltérés pontvesztéssel jár, ide értve az alacsonyabb vagy a jelentősen magasabb szószámú kidolgozást.
6. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a tartalmi, a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat, valamint a feladatkiírás szempontjából releváns helyes válaszelemeket. A jelöléshez, valamint a helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.
7. Ha a vizsgázó nem a feladatban kitűzött témát dolgozza ki, vagy egyáltalán nem oldotta meg a szövegalkotási feladatot, a szövegalkotási feladatra adható pontszáma minden értékelési szempont esetében 0 pont.

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEG ALKOTÁSA Tartalom – adható összesen 15 pont. A bázisszöveg és feladat értéke; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszelemek a feladat szempontjainak, szövegbázisának való megfelelése (problémaérzékenység, lényeglátás, tématarítás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás) szerint.	
Pont	A teljesítménytartomány jellemzői
15-12 pont	a feladatban kijelölt valamennyi értelmezési szempontra utal, kitér, válaszol; kifejtett, indokolt, tárgyszerű állítások, következtetések; ítélőképesség, releváns értékítélet; az értelmezési szempontoknak megfelelő tárgyi-fogalmi tudás meggyőző alkalmazása; indokolt példák, hivatkozások
11-6 pont	részleges megfelelés a feladat szempontjainak; helyenként kifejtetlen állítások, következtetések; a tárgyi-fogalmi tudás részben elfogadható alkalmazása, esetleges tárgyi tévedések; több elemében helytálló kifejtés, releváns vélemény
5-0 pont	alig vagy nem reflektál a feladatban adott szempontokra; többségükben felületes, tartalmatlan közlések, megalapozatlan állítások; hiányos, téves tárgyi-fogalmi tudás, esetenként alapvető félreértések
Szövegszerkezet – adható összesen 5 pont. A felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedelem: 400-800 szó) szerint.	
5-4 pont	tudatosan felépített gondolatmenet; arányos tagolású szerkezet: bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás; elvárt terjedelem
3-2 pont	részben rendezett gondolatmenet; aránytalan, erőltetett és/vagy hiányzó szerkezeti egységek (bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás); elvárt terjedelem
1-0 pont	bizonytalan, azonosíthatatlan gondolatmenet; kirívó szövegtagolási hibák, hiányok; elvárt alatti terjedelem (400 szó alatt) elvárt feletti terjedelem (900 szónál több)
Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség) – adható összesen 10 pont. A nyelvi regiszter, a stílus, a szókincs, a köznyelvi normának való megfelelés szerint.	
10-8 pont	megfelelő nyelvi regiszter; választékos, világos megfogalmazás és mondszerkesztés; pontosan alkalmazott, az értelmezési szempontokhoz illő gazdag szókincs; kifejező, árnyalt, következetes előadásmód; esetleg néhány kisebb nyelvi bizonytalanság
7-6 pont	gördülékeny megfogalmazás, átlátható mondszerkesztés; az értelmezési szempontoknak megfelelő szókincs; többnyire szabatos előadásmód; esetleg néhány, az értelmezést nem befolyásoló nyelvi, nyelvhelyességi hiba
5-3 pont	jellemzően töredékes vagy dagályos előadásmód, értelemzavaró mondszerkesztési, szókincsbeli pontatlanságok, nyelvhelyességi hibák; bizonytalanság a nyelvi regiszterben
2-0 pont	a szövegre nagyrészt jellemző igénytelen, pongyola nyelvhasználat; a megértést alapvetően gátló stilisztikai, nyelvhelyességi hibák, szegényes, széteső mondszerkesztés; sivár szókincs, értelemzavaró szóhasználat

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEG ALKOTÁSA

Arany János *Bor vitéz* című balladáját a romantikus típusú balladák csoportjában tartják számon. Értelmezze a művet! Értelmezésében a romantikára jellemző tematikus-motivikus és stilisztikai-poétikai eszközök bemutatásával támassza alá, indokolt-e ez a tipizálás! Tárgya, szerkesztés- és beszédmódja alapján helyezze el a művet Arany János balladáinak sorában is!

Megoldása 400-800 szó terjedelmű legyen!

Arany János: <i>Bor vitéz</i>	
(1) Ködbe vész a nap sugára, Vak homály ül bércezen völgyön. Bor vitéz kap jó lovára: "Isten hozzád, édes hölgyem!"	(8) Népesebb lesz a vad tájék, Szellem-ajkon hangzik a dal. "Elesett hős, puszta árnyék, Édes mátkám, vígy magaddal!"
(2) Vak homály ül bércezen-völgyön, Hús szél zörrent puszta fákat. "Isten hozzád, édes hölgyem! Bor vitéz már messze vágat."	(9) Szellem-ajkon hangzik a dal, Indul hosszú nászkiséret. "Édes mátkám, vígy magaddal!" - "Esküvőre! úgy ígérted."
(3) Hús szél zörrent puszta fákat, Megy az úton kis pacsirta. Bor vitéz már messze vágat, Szép szemét a lány kisírta.	(10) Indul hosszú nászkiséret, Egy kápolna romban ott áll. "Esküvőre! úgy ígérted." Zendül a kar, kész az oltár.
(4) Megy az úton kis pacsirta: Hova megyen? hova ballag? Szép szemét a lány kisírta: Szól az apja: férjhez adlak!	(11) Egy kápolna romban ott áll, Régi fényét visszakupja. Zendül a kar, kész az oltár, Díszruhában elhunyt papja.
(5) Hova megyen? hova ballag? Zúg az erdő éji órán. Szólt az apja: férjhez adlak: <i>Eskü elől</i> szökik a lány.	(12) Régi fényét visszakupja, Ezer lámpa, gyertya csillog. Díszruhában elhunyt papja; Szól az eskü: kéz kezet fog.
(6) Zúg az erdő éji órán, Suhan, lebben a kisértet. Eskü elől szökik a lány: Szól vitéz Bor: "Jöttem érted."	(13) Ezer lámpa, gyertya csillog, - Künn az erdő mély árnyat hány. Szól az eskü: kéz kezet fog; Szép menyasszony színe halvány.
(7) Suhan, lebben a kisértet, Népesebb lesz a vad tájék. Szól vitéz Bor: "Jöttem érted <i>Elesett hős</i> , puszta árnyék."	(14) Künn az erdő mély árnyat hány, Bagoly sír a bérci fok közt. Szép menyasszony színe halvány - Halva lelték a romok közt. (1855 nov.)

Forrás: <http://mek.oszk.hu/00500/00597/html/vs185304.htm>

illetve: Arany János összes költeményei. Osiris.

A feladatkírás szempontjaira mindenképpen szükséges válaszelemeket adni; ezek hiánya tartalmi pontlevonásokkal jár.

A Tartalom szempont szerint akkor helyezhető a dolgozat a legmagasabb kategóriába, ha a feladatban foglalt szempontok mindegyikét legalább legalább 2-2 érdemi válaszelemben meggyőzően kifejti, összefüggéseiben bemutatja:

1. bemutatja a romantikára jellemző tematikus-motivikus sajátosságokat és stilisztikai-poétikai eszközöket,
2. indokolja a tipizálást,
3. kijelöli a mű helyét Arany János balladáinak sorában.

Lehetséges válaszelemek:

A romantikára jellemző tematikus-motivikus sajátosságok például:

- kísértetballada
- a *köd, vak homály* motívuma a felütésben megteremt az atmoszférát (a *ködbe vész* is, a *vak homály* is többletjelentéssel telítődik)
- sejtető előreutalás a bekövetkező tragédiára
- a fény – sötétség motívumai visszatérő elemek
- a halál képzetköre végig meghatározó, de a konkrét halálesetek cselekményelemként is megjelennek: *elesett hős, puszta árnyék – halva lelték a romok közt*
- az álombeli látomás szcenírozása – a vad tájékon, bérci foknál, a félelmetes zúgó éjszakai erdőben a romos kápolnában tartott éjféle szellem-találkozó, esküvő a halott vőlegénnyel – a romantika jellegzetes motívumhálójára épül, szereplők sokaságával (nász kíséret, díszruhás pap, sivító bagoly)
- kísérteties látványelemek, hanghatások halmozódnak – mindezek a zaklatott lány hallucinációit, vízióit motiválják és fokozzák (hogyan képzeletben legalább végbemehessen vágyott esküvője)
- a menekülő, riadt, kábult lány lelkiállapotának zavartságát a versforma is erősíti (a valóságból a képzeletbe, víziójába jut) – egyes értelmezések szerint kitartásának, konok hűségének jelzései a monoton ismétlődések)

Stilisztikai-poétikai eszközök például:

- az ismétlődő sorok lökészerűen előreivők
hátér: a francia és német romantikusok elevenítették fel egy ritka keleti versformát, a maláj pantum-ot (pantun), Chamisso egyik versciklusa mintája, forrása is Aranyknak
  - az ismétlődés által keltett monotonitás (a zeneiség eszközeivel is) fokozza a kísérteties hatást
  - a sorduplázás ismétlődő rímeket alakít ki *abab bcbc cdcd* formában
  - a felező 8-as sorokba belejátszik a trochaikus lejtés, így a szimultán verselés is erősíti a kivételes akusztikai hatásokat, álomszerűséget
  - a kurzivált kifejezések segítik az olvasat-szintű megértést, mert maga Arany jelzi a jelentésváltozást (*eskü elől; elesett hős*)
  - a népiességre, archaizáltságra is rájátszik nyelvi eszközökkel a költő (*Bor* vitéz neve a hunokig megy vissza; a *lány* szóalakot használja; a *kis pacsirta* a bujdosó lány jelképeként népi motívum, akárcsak a *megy az úton* ismétlődő formula stb.)
-

A mű tárgya, tematikája:

- „Bor vitéz elbúcsúzik jegyesétől, harcba megy és elesik; a leányt apja máshoz akarja férjhez adni, de ő csak Bor vitézé lehet, s utána hal.” (*Magyar balladák*)
- jellegzetes balladai motívum a síron túl is ható szerelem (a halálba is követi szerelmét a hűséges kedves)
- vándortéma a magyar népköltészetben valamint a világirodalomban a menyasszonyáért visszatérő halott vőlegény alakja, továbbá az apai akaratból kényszerített esküvő elől elmenekülő lány (népmondai tárgy, skót balladai tárgy)

Szerkesztés- és beszédmód:

- egyszólamú, lineáris szerkezetű, időben előre haladó (*nap sugára – éji óra*)
- de az ismétlődő verssoros technika hullámvá teszi a versmenetet
- a tömörítés, a kihagyásos-szaggatott, szűkszavú előadásmód különösen jellemző a romantikus kísértetballadákra
- nem azonosíthatók a narrációban a megszólaló szereplők (tényleges közlés vagy felidéző belső hang) és kérdésfeltevők (narrátor vagy önmegszólítás)

Helye Arany balladái között:

- szerkesztésmódja szerint az ugyanennek a korszaknak (az 1850-es évekbeli, ún. nagykorósi) balladáinak hasonló felépítésű (egyszólamú, lineáris) balladáival rokonítható (pl. *Zács Klára, A walesi bárdok*)
- de nem történelmi tárgyú, a korszak balladáinak jó részével ellentétben (l. pl.: Hunyadi-balladaciklus, *Zács Klára*)
- ugyanakkor nem is népies vagy parasztpallada (l. *Ágnes asszony*)
- tematikusan, alapjellegüket tekintve a kísértetballadákkal rokonítható (*A képmutogató, 1877; Éjjeli párbaj, 1877; A hamis tanú, 1852*)
- a tragikum, végzet, beteljesülő sors e műben nem vétség, bűn következménye (nem „bűnhődés”)
- nincs erkölcsi igazságszolgáltatás – a tárgy és a forma inkább egyszeri, egyedi virtuóz költői kísérlet, magyar népköltészeti és népi hiedelemvilági hatásokra, valamint magyar és világirodalmi példák nyomán, de ezek szabad transzformálásával

REFLEKTÁLO SZÖVEG ALKOTÁSA 20 pont	
Tárgyi tudás, általános tájékozottság; problémaérzékenység, gondolatgazdagság; gondolatmenet, szövegfelépítés; nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség) szerint.	
Tartalom	
5-4 pont	releváns, tárgyyszerű választ ad a feladat valamennyi szempontjára, bizonyítja tájékozottságát, kritikai gondolkodását, alkalmazza tárgyi tudását
3-2 pont	a feladatmegoldásban részleges válaszok; hiányos tájékozottság, esetleges tárgyi tévedés/ek
1-0 pont	erősen hiányos megoldás, kitér az adott szempontok elől; tájékozatlanság, félreértések
Problémaérzékenység	
5-4 pont	problémamegoldó gondolkodás, meggyőző, kifejtett állítások, következtetések; gondolati érettség, nyitottság, gondolatgazdagság, ítélőképesség érvényesülése
3-2 pont	helyenként kifejtetlen, megalapozatlan állítások; kevésbé releváns, közhelyes gondolatok
1-0 pont	érzéketlenség a problémára; irreleváns megállapítások, félreértések, felületes megközelítés
Gondolatmenet	
5-4 pont	relevánsan felépített gondolatmenet; arányos tagolású szerkezet: bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás; elvárt terjedelem: 150-450 szó
3-2 pont	meggyőző gondolatmenetre törekvés; aránytalan, erőltetett és/vagy hiányzó szerkezeti egységek (bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás); elvárt terjedelem (150-450 szó)
1-0 pont	bizonytalan, azonosíthatatlan gondolatmenet; kirívó szövegtagolási hibák, hiányok; elvárt alatti terjedelem (150 szó alatt) elvárt feletti terjedelem (550 szó fölött)
Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	
5-4 pont	megfelelő nyelvi regiszter; választékos, gördülékeny megfogalmazás, kifejező mondatszerkesztés; gazdag, pontosan alkalmazott, az értelmezési szempontoknak megfelelő szókincs; kiváló nyelvhelyesség
3-2 pont	választékosságra törekvés; néhol töredékes előadásmód, mondatszerkesztési, szókincsbeli pontatlanságok, bizonytalanság a nyelvi regiszterben; néhány nyelvhelyességi hiba
1-0 pont	igénytelen, dagályos nyelvhasználat; stilisztikai hibák, szegényes, pongyola mondatszerkesztés, szókincs; értelemzavaró megfogalmazások (nyelvhelyességi hibák)

REFLEKTÁLÓ SZÖVEG ALKOTÁSA

A humán tudományok évtizedek óta kutatják az elbeszélő tevékenységnek, az elbeszélő formáknak a mindennapi életben és a kultúrában betöltött szerepét. Újabban a gazdaság is él a történetmondási képesség (storytelling) üzleti felhasználásával.

Jerome Bruner⁶ a gondolkodás két formájáról beszél. Az egyik forma, amelyet paradigmaticus (logikai-tudományos) módnak nevez, elvont fogalmakkal dolgozik, oksági összefüggéseket keres, a logika (és a matematika) eszköztárát használja, és az ebben a módban megfogalmazott állításoktól azt várjuk, hogy igazak legyenek. A másik forma a gondolkodás narratív⁷ módja. Ez éppolyan nélkülözhetetlen, mint az előző, bár tartalmát nem elvont összefüggések, hanem történetek alkotják. Míg a paradigmaticus gondolkodás az igazság megragadására törekszik, a narratívák jóságkritériuma a valóságosság, azaz hogy lehetséges-e a dolgokat az általuk kínált formában elgondolni.

Forrás: http://tanmester.tanarkepzo.hu/paradigmatikus_es_narrativ_tudas

„Néha az emberek az életben maradáshoz az ételnél, is nagyobb szüksége van a történetekre”. – vallja Barry Lopez (1945-) amerikai író. Az elmúlt évtizedekben olyan területek jöttek létre mint például a narratív pszichológia, narratív etika, narratív terápia, narratív pedagógia. Újabban az üzleti világ is csatlakozik ehhez a trendhez. Elvek helyett történetek! – ez lett az üzleti világ új jelszava. A narratív megközelítés azonban egyszerű marketingfogásnál többet is kínál, segítséget ahhoz, hogy a cégek megtalálják saját belső és nyilvános arculatukat, társadalmi szerepüket. Az ötlet a 21. század valutája. A történet pedig az az eszköz, amellyel ezeket az ötleteket átadjuk egymásnak.

Forrás: Nemes László: *Történetmesélés és identitás. HVG Extra Business* 2017/1. szám.

A feladathoz igazított szövegek.

Vajon miben rejlik a történetmondás ereje? Milyen jelentőséget és milyen értékeket tulajdonítunk a történetmondásnak? A fenti szövegekre is reflektálva fejtse ki véleményét! Térjen ki arra is, vajon mit kezdhet a történetmondó képességünkkel a gazdaság, az üzleti szféra! Három-négy érdemi érvet tartalmazó kifejtésében néhány meggyőző példával hivatkozzon a véleményét alátámasztó irodalmi olvasmányaira, mindennapi tapasztalataira!

Megoldása 150-450 szó terjedelmű legyen!

A Tartalom és a Problémaérzékenység szempont szerint akkor helyezhető a dolgozat a legmagasabb kategóriába, ha

- a vizsgáló érdemben, érvekkel kifejti, miben rejlik a történetmondás ereje
- utal arra, milyen jelentőséget, milyen értékeket tulajdonítunk a narrativitásnak, (ide értve a gazdaságot is)
- kifejtésében reflektál a közölt idézetek gondolataira, problémafelvetéseire
- hivatkozik legalább három, releváns olvasmányára

⁶Jerome Bruner (1915-2016) amerikai pszichológus, kutató, a modern oktatáskutatás vezéralakja, 2001-ben az Magyar Tudományos Akadémia is tiszteletbeli tagjává választotta. Az 1980-as évektől a New York Universityn alapozta meg a modern narratív pszichológiai megközelítést.

⁷narratív: elbeszélő jellegű, narráció: elbeszélés, az elbeszélés, irodalomelméleti fogalomként a cselekvések és történések lényeges szempontok szerint rendezett, pl. időrendbe tett szövegsémája. Eredete: a latin *narrare*, „elmond, elbeszél” igéből, ez a „tudással rendelkező, szakértelemmel bíró” *gnarus* melléknévből.

Lehetséges tartalmi elemek (címszavakban), a feladat kiírásának szempontjai szerint:

A történetmondás ereje

- a történetmondás az emberi kultúra univerzális jellemzője; történetek minden kultúrában vannak, a történetmondás archaikus emberi tartalmak megjelenítője, a mesélés mint emberi tevékenység, a narratíva mint emberi produktum, minden kultúrában megtalálható kreatív kifejezési mód
- a 'narratíva' valamifajta „kulturális állandónak” tekinthető, mely az emberi kultúra minden részrendszerét áthatja, s egyedi formáitól elvonatkoztatva közös jegyei vannak
- a 'narratíva' szinte az 'emberi' fogalmának szinonimája, az ember antropológiai mivoltát meghatározó tényező, amennyiben az ember jelentésteremtő és megismerő tevékenységének egyik alapvető formájaként értelmeződik (l. Bruner, aki az emberi agyműködés alapvetően narratív jellege mellett érvel)
- az 'elbeszélés' megnevezés egyrészt egy irodalmi műfajt is jelöl, de annál sokkal átfogóbb fogalom: az 'elbeszélés' valamilyen formában áthatja gondolkodásunkat, életünk, kultúránk legtöbb területét, emberre jellemző tapasztalatainak, éleltszemléletének elmondása, megosztása
- a narratíva választ ad arra az általános emberi kérdésre, hogyan lehet a tudást szavakba önteni, hogyan lehet jelentést tulajdonítani a tapasztalatainknak (pl. élettörténetek)
- a világ jelenségeit alapvetően kétféleképpen észleljük és ennek megfelelően kétféleképpen beszélünk róluk, reflektálunk rájuk: az egyik típus az érvelő, logikai alapokon nyugvó argumentatív beszédmód, a másik az elbeszélő / narratív beszédmód
- természetes emberi késztetés, hogy elbeszéljünk, hogy magyarázatot adjunk történésekre, emberi viselkedésre és narráció formájában számoljunk be mindarról, ami a valóságban történt vagy történhet
- a történetekben a társas-társadalmi tudás rögzül (a tapasztalatok és azok magyarázatai)
- az elbeszélés olyan gondolkodási séma, mely értelemmel ruház fel történéseket
- általában megértünk egy másik kultúrából származó történetet, bármennyire egzotikus is legyen számunkra az adott kultúra (az elbeszélés általában lefordítható lényegbevágó deformáció nélkül)
- kialakultak a gondolkodásunkba is beépült történet szerkezeti sémák, formák
- a mitológikus történetek, eredetmondák, legendák, társas közösségek, kultúrák szociális kötőanyagai, mintái
- a kulturális emlékezetben megőrzött történetek újramesélése megszilárdítja, rögzíti a történetmondási sémákat
- „a narratíva egyszerűen olyan, mint maga az élet... internacionális, korhoz és kultúrához nem kötött” (Roland Barthes)
- az interneten megszokott a szerkesztett tartalmak olvasása; ma bárki megoszthatja a történeteit a közösségi oldalakon, a posztok és a szépirodalom között elmosódott a különbség

A történetmondáshoz fűződő szerepek, funkciók

- az elbeszélő műfajok viszonylag stabil formai és/vagy tartalmi jegyekkel rendelkező szövegtípusok
  - **a történetmondás kapcsolatot hoz létre, élményt teremt, terápiás hatású (pl. I. meseterápia, biblioterápia)**
  - **az emberi lét alapvető toposzait, archetípusait jeleníti meg** (pl. útnak indulás, az eltávozás, nehéz feladat és megoldása, a tilalom és annak megszegése, a küzdelem, az üldözés, a hős megbélyegzése),
-

- **a jó történet 'sűrítmény', szemléltet, inspirál, ösztönöz, hatásos, emlékezetessé tesz, továbbadható**
- a narratív identitás elképzelés a személyes azonosság problémájára épül (identitásunk vajon eleve adott, függetlenül a történetünktől, vagy pedig van legalábbis egy olyan rétege, amelyik a történetekben, azok mesélése révén alakul, azaz eleve azok vagyunk, akik, és csak mintegy utólagosan beszéljük el saját történetünket)
- minden népnek, családnak, közösségnek megvannak a saját történetei; a kollektív emlékezet összeköti a múltat a jelennel, csoportképző szerepe van, keretet alkot, az egyén, a csoport ebben értelmezheti önmagát
- a szóbeli elbeszélés vagy élménybeszámoló a legősibb módja a narratívák közlésének, a kulturális emlékezetnek (a történetmondás a szocializáció eszköze is) l. mintaadó történetek, a helyes viselkedésről, a kulturális közösség múltjáról szóló, továbbadható történetek, melyek ismeretével a befogadók maguk is a közösség tagjává válnak
- az elbeszélés fontos aspektusa az elbeszélői mód, vagyis a történetmesélés stratégiája, amelynek segítségével az elbeszélő befogadhatóvá teszi az elbeszélni kívánt történetet
- a hagyományos, személytelen narratívumok mellett a 20. században gyakori a biografikus és az autobiografikus beszédmód

Több más tudományág és/vagy terület elméleti-módszertani önreflexiója is kitágította az „elbeszélés” vizsgálatát, és kiterjesztette saját kutatási területére is. Ennek következtében mára az 'elbeszélés' vagy 'narratíva' általános fogalomná vált, tartalma, értelmezése is igen sokrétű lehet

- a gazdasági életben fontos tevékenység a meggyőzés (pl. az új ötletek 'eladásában'), ennek része lehet a tényeken, adatokon kívül, azok mellett az érzelmekre is ható rövid, megnyerő történetek
- a reklámnak újabban egyik alapeleme egy történet köré épített reklámozás
- az érzelmekre intenzíven ható történetekkel manipulálni is lehet a befogadót, de erős érzelmi köteléket is ki lehet alakítani
- a jó mesélő (sztorizó) emberek sokszor vonzóbbak, könnyebben teremtenek számukra is előnyös kapcsolatokat
- a történetekben megosztott gazdasági tapasztalatok (márkaépítés, bukások, sikerek, felemelkedés, innováció stb.) tanulságosak lehetnek másoknak is
- sok márka a saját ügyfeleinek épít fel egy történetekből (is) szövött világot és/vagy szponzorál kulturális tartalmakat (pl. színház, irodalom)

Irodalmi példának bármely, a kifejtésbe koherensen illesztett hivatkozás elfogadható.

Lehetséges példák:

- mitológia, mitológiai történet (pl. eredetmondák, hőstörténetek)
- példázatos történet (pl. bibliai példázatok)
- eposz (pl. Odüsszeia, Odüsszeusz mint saját kalandjainak mesélője)
- mese, mesemondás (pl. tündérmese / varázsmese, állatmese, csalímese, furfangos mese); mesei sémák
- *Az Ezeregyéjszaka meséi* ('Ezer éjszaka és egy éjszaka könyve' / Seherezádé történetei, a kerettörténet jelentősége (mesélés az életért))
- közös történetmondásai alkalmakon hallgatott 'közösségi' történet, pl. Arany János: *Tengeri-hántás*
- Krúdy Gyula: *Szindbád ifjúsága és utazásai*
- elbeszélő költemény (pl. Petőfi Sándor: *János vitéz*, Arany János: *Toldi*, Arany László: *Déliabók hőse*)

-
- élettörténet, napló, önéletrajz (pl. József Attila: *Curriculum vitae*; Radnóti Mikós: *Ikek hava*; Faludy György: *Pokolbeli víg napjaim*)
  - fejlődésregény, pl. Goethe: *Wilhelm Meister vándorévei*
  - a történeteket továbbadó mesélő attitűdjét képviselő elbeszélő (pl. Mikszáth Kálmán: *Tót atyafiak*, *Jó palócok*)
  - a populáris kultúra alkotásai (pl. szappanoperák, filmsorozatok)
  - a reklámfilmek, hirdetések elmesélhető, átélhető tipizált helyzetei (szituáció, szereplők stb.)

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhasználati, nyelvhelyességi hibák jelölése

A szaktanár az előforduló hibákat piros tollal javítja. Ceruzás bejegyzések, jelek a dolgozatokban nem hagyhatók.

- tartalmi hiba: _____
- szerkesztési hiba: - - - - -
- szórend, mondatrend: a helyes sorrendet függőleges vonalakkal és a szavak fölé írt számozással jelöljük. A bekezdések sorrendjét a margón számozással jelöljük.
- logikai hiba, ugrás a tagmondatok, mondatok vagy bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: →, ←, ↑, ↓
- logikai vagy nyelvi ellentmondás: ↔
- nyelvhasználati, nyelvhelyességi és stílushibák jelölése hullámos vonallal történik:
~~~~~

Az egymást követő mondatokban folyamatosan jelentkező, ismétlődő hibák esetében a hullámos vonalat a margón, függőlegesen kell kitenni.

- hiányzó bekezdés jele: fordított Z betű
- fölösleges bekezdés (álbekezdés) jele: áthúzott fordított Z betű
- szövegbeli hiány jele: √
- a feladatkiírás szempontjából releváns tartalmi elem jelölése: ✓

A helyesírási hibák jelölési formái

- súlyos hiba: 2 vagy 3 vonalas aláhúzás (az aláhúzás fejezze ki a hiba pontértékét)
- enyhe (egyéb) hiba: 1 vonalas aláhúzás
- egybeírás jele: függőleges vonás alul-fölül domború félkörrel: ⊕
- különírás jele: függőleges vonás alul-fölül homorú félkörrel: ⊖
- A helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is. A könnyebb összeszámolás végett a hibapont a hibával egy sorban a margón jelölhető.

A helyesírási hibák értelmezése és minősítése

- A helyesírás értékelése az érettségi írásbeli vizsgán 2017 májusától A magyar helyesírás szabályainak 12. kiadása alapján történik.
- Ismétlődő hibákra csak az első előfordulás alkalmával adható hibapont. Csak az ugyanabban a szóban előforduló megegyező hiba számít ismétlődő hibának. Ugyanazon toldalékok hibás írása különböző szavakban nem ismétlődő hiba. (A központozási hibák minősítését l. alább.)
- A közkeletű szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy szakszókincse közkeletűnek tekintendő (pl. metafora).
- A nyelvhelyességi hiba nem helyesírási hiba (pl. *-ban/-ben* és *-ba/-be* határozóragok keverése).
- Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat a javító tanár ugyanúgy súlyos és egyéb hibák közé sorolja, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a vizsgázó emlékezetből idéz, és esetleg téved, hibáit az enyhe hibák közé kell sorolni. A költői-írói helyesírás átvétele a tanuló saját szövegében nem hiba, ha az idézet szó szerinti és idézőjellel jelölt. Amennyiben az idézet jelöletlen és/vagy

tartalmi idézet, akkor az előforduló hibákra a hibának megfelelő hibapontszámot kell adni.

- A helyesírási hibákat a szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsorban, valamint a szövegalkotási feladatokban együttesen kell figyelembe venni.
- A vizsgadolgozat a helyesírás és az íráskép szempontjából nem értékelhető, azaz 0 pont, ha:
  - a vizsgázó a műértelmező szövegalkotási feladatot nem oldotta meg, vagy a megoldása terjedelme kevesebb, mint 40 szó
ÉS
  - a reflektáló szövegalkotási feladatot nem oldotta meg, vagy a megoldása terjedelme kevesebb, mint 15 szó
ÉS
  - a javító tanár úgy ítéli meg, hogy a szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsorban a vizsgázói megoldások terjedelme összességében nem teszi lehetővé a helyesírás és az íráskép értékelését.
- Ha a vizsgázó a megírt szövegalkotási feladatban a kidolgozási idő alatt javítani akar, akkor a javítás szabályos módja: a dolgozatíró javítani kívánt szót /szavakat egy vonallal áthúzza, a helyesnek vélt szót /szavakat pedig újra leírja.
- Az ékezethasználattal pongyolának minősül, ha az egyezményes ékezetek helyett a vizsgázó egyéni jeleket használ. Az egyéni írássajátosságok nem mentesítik a vizsgázót a hosszú és a rövid magánhangzók megkülönböztetésének kötelezettsége alól.

A helyesírási típushibák pontozása

Megjegyzés: Az alábbiakban a súlyos hibáknak két típusát különböztetjük meg: az egyik 3 hibapontot, a másik 2 hibapontot ér.

Súlyos hiba (3 hibapont)

- mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban (pl. *esszencia, kommunikáció, immunis*)
- mássalhangzók kapcsolódásának hibás jelölése (teljes és részleges hasonulás, összeolvadás, rövidülés, nyúlás, kiesés (pl. *Ivett-tel, dühhel, százszor, színpad, mondja, hallgat, egyes, gondtalan*)
- kis- és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevek (pl. *Magyar Tudományos Akadémia, Természet Világa*), melléknevek és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknevek (pl. *francia, balatoni, vendéglátóipari, adys*) esetében
- igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása (pl. *lemegy, megy le, le fog menni*)
- a *ly – j* tévesztése közhasználatú szavakban és todalékokban, az *ly – j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése
- felszólító módú igealakok hibái

Súlyos hiba (2 hibapont)

- tagadószó egybeírása az igével, tagadott szóval, tagadott kifejezéssel
- magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és todalékokban (pl. *árbóc, búra, immunis, reverzibilis*; az *a-á* és *e-é* hangok felcserélése nem időtartamhiba, csak enyhe hiba)
- közhasználatú szavak elválasztása
- mondatkezdő nagybetű tévesztése

Enyhe (egyéb) hiba (1 hibapont)

- közhasználatú szavak/összetett szavak különírása, illetve szókapcsolatok egybeírása (pl. *csoda szép, nagy méretű, véghez visz; nyitvatartás (üzemidő), kémiaszakkör, szabadvers, vendéglátóipari*)
- nem közhasználatú szavak súlyos hibái
- köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. világháború)
- kezdőbetű tévesztése több elemből álló tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. *New York-i, budapest – bécsi, Csokonai Vitéz Mihály-os*)
- betűtévesztés vagy felcserélés, betűkihagyás, szótagkihagyás
- a központoszási hibák kivételével minden más, a súlyos hibák között nem felsorolt hiba

Központoszási hiba (összesen maximum 4 hibapont)

A központoszási hibák típusai:

- mondatzáró írásjelek
- tagmondatok közötti írásjelek (ide soroljuk a közbeékelés jelölését is)
- mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése
- egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése (pl. a címek, a megszólítás, az idézés írásjelei, sorszámnevek, dátumok írása, szavak és szórészek közötti írásjelek elmaradása, írásjel indokolatlan átvitele új sorba, valamint minden olyan írásjel-használati hiba, ami az 1-3. típusba nem tartozik)

5, bármely típusú központoszási hiba után 1 helyesírási hibapont jár. Központoszási hibákkal 4 hibapontnál több nem szerezhető.

A helyesírási vizsgapont kiszámítása

A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá úgy történik, hogy a javító tanár összegzi a súlyos, az enyhe és a központoszási hibák hibapontjait, majd a következő táblázat szerint átváltja vizsgapontokra:

Hibaponthatár	Vizsgapont
0-2	8
3-4	7
5-6	6
7-8	5
9-10	4
11-12	3
13-14	2
15-16	1
17 –	0

Az íráskép értékelése

Adható összesen 2 pont a rendezettség, az olvashatóság és a kulturált forma (javítások, ékezethasználát kulturáltsága) alapján. A pongyola ékezethasználát hibái (az ékezetek egyéni vagy nehezen azonosítható módon jelölése) és a magánhangzók időtartamhibái nem moshatók egybe.

Teljesítményszintek:

- A dolgozat írásképe **0 pont**, ha az íráskép alig olvasható vagy a terjedelem nagy részében rendezetlen, vagy sok és kulturálatlan javítás van a szövegben, vagy a dolgozatíró az ékezetek szabályos jelölésére nem fordít figyelmet. A felsorolt hibatípusok közül egyetlen hibatípus megléte is 0 pontot eredményez, ha nagyszámú hiba fordul elő.
- **1 pont adható**, ha a dolgozat írásképe alapvetően rendezett, zömében jól olvasható, s a külső forma hibáinak száma (javítások, ékezethasználata rendezettsége) néhány hibánál nem több.
- **2 pont adható**, ha a dolgozat írásképe rendezett, végig jól olvasható, javításai szabályosak, és ékezethasználata követi a szabályos hangjelölést.